



Samenvatting

Het college heeft besloten om samen met inwoners en partnerorganisaties het draagvlak voor en de wens van een Veerkrachtige Wijkenbenadering voor Nazareth en Pottenberg te onderzoeken. De Veerkrachtige Wijkenbenadering is een belangrijke ambitie uit het coalitieakkoord 'Maastricht, stad van verbondenheid', bedoeld om met een integrale langjarige werkwijze de veerkracht van individuele bewoners te vergroten, alsook de veerkracht van deze wijken als geheel te versterken en daarmee de tweedeling in onze stad te verkleinen. We benaderen de twee wijken daarbij elk als een ecosysteem dat in zijn samenhang richting geeft aan deze aanpak en besluiten neemt over de werkwijze, doelen, onderwerpen en prioritering.

Beslispunten

1. Instemmen met de doelstelling van het langjarig programma Veerkrachtige Wijkenbenadering.
2. Besluiten om samen met inwoners en partnerorganisaties het draagvlak voor en de wens van een Veerkrachtige Wijkenbenadering voor zowel Nazareth als Pottenberg te verkennen en nader uit te werken.
3. Instemmen met de bijgevoegde raadsinformatiebrief.

Besluit Burgemeester en Wethouders 30 mei 2023:

Conform



1. Aanleiding

In het coalitieakkoord 2022 – 2026 'Maastricht Stad van Verbondenheid' is onder de noemer 'Veerkrachtige Wijken' besloten om naast het stadsbreed invoeren van gebiedsgericht werken voor twee nader te bepalen gebieden samen met inwoners en partnerorganisaties programmatisch aan de slag te gaan met een zogenaamde Veerkrachtige Wijkenbenadering. Het gaat hierbij om een langjarige, innovatieve aanpak van onderop, naar voorbeeld van onder meer Rotterdam-Zuid en Heerlen-Noord, met de bereidheid om waar nodig beleidsmatig, organisatorisch en financieel te ontschotten. Hiermee verwachten we tot nieuwe, effectieve oplossingsmogelijkheden te komen voor knelpunten waarvoor oplossingen vanuit bestaande structuren en systemen tekort schieten. Daarmee wijkt deze aanpak af van de gebruikelijke wijze van werken, zowel intern als met partnerorganisaties.

Waarom is het nodig om hiermee aan de slag te gaan? Van een te groot en groeiend aantal Maastrichtenaren staat de veerkracht onder druk, omdat er zorgen zijn over geld, werk, over huisvesting, gezondheid, eenzaamheid, opvoeding of een combinatie daarvan en mensen het gevoel hebben hier geen invloed op uit te kunnen oefenen. Op diverse plaatsen in onze stad staat niet alleen de veerkracht van individuen of gezinnen onder druk, maar van grote delen van de wijk, zo bleek uit het onderzoek '[Veerkracht in Maastricht](#)' (bureau Circusvis, juni 2021). Dat blijkt met name het geval te zijn in wijken met een grote concentratie corporatiewoningen. Daar komen steeds meer kwetsbare groepen te wonen, die weinig vertrouwen hebben in de toekomst, het gevoel hebben hier weinig invloed op uit te kunnen oefenen en een grote afstand tot de overheid ervaren. Bewoners van deze kwetsbare wijken voelen zich minder gezond en maken meer dan gemiddeld gebruik van voorzieningen als WMO en langdurige inkomensondersteuning. Om een verdere tweedeling in onze stad te voorkomen is een omslag nodig. Dit vraagt om een voor Maastricht innovatieve wijze van werken, waarin we samen met inwoners en partnerorganisaties naar de toekomst kijken. Om samen te ontdekken wat er nodig is om de individuele veerkracht te versterken maar ook die van groepen en van de wijk als geheel. Om van binnenuit te werken aan vertrouwen. Om samen te werken aan een integraal (ontwikkelings)plan van de wijk, mede gericht op de directe leefomgeving, positieve gezondheid, inkomenszekerheid en gelijke kansen. Niet de manier waarop de zogenaamde systeemwereld is georganiseerd, maar de mensen, hun veerkracht en wat hun leven betekenisvol maakt moet leidend zijn voor de aanpak. Belangrijk is om in samenspraak te komen tot een meer gedragen en gedeelde verantwoordelijkheid voor de toekomst. Vanuit het besef dat het hierbij gaat om een grote, langjarige opgave is er in het coalitieakkoord voor gekozen om hier programmatisch in twee nog nader te bepalen gebieden mee aan de slag te gaan.



De ambitie is om, zoals aangekondigd in de begroting, nog in 2023 met deze Veerkrachtige Wijkenbenadering te starten. Daarbij hoort als eerste stap het bepalen van het doel van het programma en de keuze voor twee wijken, als de inwoners dit ook willen. Zowel doelstelling als keuze van deze wijken liggen met dit voorstel ter besluitvorming voor.

Doelstelling

De Veerkrachtige Wijkenbenadering heeft als doel om middels een integrale langjarige aanpak in (vooral nog) twee wijken de veerkracht van individuele bewoners te vergroten, alsook de veerkracht van deze wijken als geheel te versterken.

We benaderen daarbij ieder gebied als een ecosysteem dat in zijn samenhang richting geeft aan deze aanpak en besluiten neemt over de werkwijze, doelen, onderwerpen en prioritering. Het is een programmatische aanpak, met de expliciete bereidheid van alle deelnemers om omwille van betekenisvolle oplossingen beleidsmatig, organisatorisch en financieel te ontschotten. Met deze werkwijze beogen we bovendien de tweedeling in onze stad te verkleinen en het vermogen van bewoners om hun eigen toekomst (weer) te kunnen beïnvloeden te versterken. Veerkracht is immers het vermogen om individueel of als groep richting te kunnen geven aan het leven, ook in moeilijke tijden of als je (flink) pech hebt. Een veerkrachtig mens kan als het ware met het leven op en neer bewegen. Veerkracht op groeps/buurniveau zegt iets over de mate waarin een groep mensen over voldoende samenhang beschikt om mee te bewegen, om individuele en gedeelde belangen te zien en om daaraan (soms) samen richting te geven.

Twee wijken

Het genoemde veerkrachtonderzoek laat duidelijk zien in welke wijken de veerkracht onder druk staat. Op basis daarvan zijn reeds in acht wijken nadere afspraken met woningcorporaties gemaakt. Een verdere verkenning met bureau Circusvis heeft geleid tot het voorstel om binnen deze acht wijken in Pottenberg (2.390 inwoners) en Nazareth (3.105 inwoners) samen met inwoners en partnerorganisaties het draagvlak voor en de wens van een Veerkrachtige Wijkenbenadering te onderzoeken en nader uit te werken. Dit is nodig, omdat zo'n benadering anders niet succesvol kan zijn.

Verschillende rollen

De gemeente vervult in het programma drie verschillende rollen. Elk van deze rollen verdient aandacht, vanuit de wetenschap dat de keuzes die de gemeente maakt bepalend kunnen zijn voor het succes van de aanpak:



- Bestuurlijke rol: het programma vloeit voort uit het coalitieakkoord. Het college is bestuurlijk opdrachtgever en zorgt voor het politieke draagvlak voor de keuzes die in het kader van de Veerkrachtige Wijkeraanpak worden gemaakt.
- Ondersteunende/facilitaire rol: als initiatiefnemer zorgt de gemeente ervoor dat het programma op de voorgestelde wijze kan functioneren. Daarvoor organiseert de gemeente, in ieder geval in de startfase, de randvoorwaarden die nodig zijn. Onderdeel hiervan is het beschikbaar stellen van ondersteunende proceskracht.
- Uitvoerende rol: de inrichting van het programma heeft consequenties voor (de inrichting van de) uitvoerende taken van de gemeente. De gemeente moet bereid zijn daar naar te handelen.

Stapsgewijze aanpak

Voor de opstartfase van de Veerkrachtige Wijkeraanpak zien we een stapsgewijze aanpak voor ons:

- Aanstellen van een programmamanager die een procesplan maakt en samenwerkt met een communicatieadviseur om dit plan te toetsen en te delen met de partijen binnen het ecosysteem. Belangrijk onderdeel van het procesplan is monitoring en evaluatie, nodig om het lerend vermogen tijdens het programma te voeden.
- Samenstellen van een procesteam voor zowel Nazareth als Pottenberg, met daarin een goede mix van expertise vanuit inwoners, partnerorganisaties en gemeente.
- Op basis van het door de programmamanager opgestelde procesplan wordt de eerste periode van indicatief 4 tot 6 maanden gebruikt om van onderop met partners de oren te luister te leggen in de twee wijken, om contact te maken om te vernemen hoe het de mensen vergaat. Het procesplan biedt inzicht in de manier waarop gecommuniceerd wordt met de inwoners en partners, maar ook over de manier waarop verzamelde informatie systematisch bij elkaar gebracht wordt.
- In een proces dat van onderop vormgegeven wordt is het lastig de toekomst te voorspellen. Zeker is echter dat er een fase aankomt waarbij het gegenereerde beeld gedeeld en besproken wordt. Het proces zal uitwijzen op welke wijze dat gebeurt en wie er, naast de mensen uit het betreffende ecosysteem, nog meer betrokken moeten worden om een goede analyse te maken. Dit kan voor iedere wijk tot een verschillende aanpak leiden, passend bij de situatie. Dit is ook het moment waarop partners, waaronder de gemeente, kunnen besluiten aanvullende informatie in te brengen vanuit een wijkanalyse, op basis van alle informatie die partijen onder meer vanuit eigen datasystemen voorhanden hebben.
- Gevoed door de gemaakte analyse en het algemene wensbeeld van een verbonden, saamhorige stad met veerkrachtige wijken kan het ecosysteem vervolgens een eigen haalbaar perspectief



voor het eigen gebied schetsen. Waar gaan we voor, waar meten we voortgang aan af en welke routes kiezen we om die voortgang te boeken?

- Naar verwachting resulteert dit proces in gedeelde ambities en doelen in een 'gebiedsagenda' die door het ecosysteem wordt opgesteld. De verwachting is ook dat alle partijen in het ecosysteem daaraan een bijdrage zullen leveren. Als organisatorische, beleidsmatige of financiële kaders het realiseren van de noodzakelijke oplossing in de weg staan, is het de verwachting dat partners bereid zijn hiervoor een passende, ontschotte oplossing te vinden.
- De gedeelde ambities en doelen zetten aan tot waar het echt om te doen is. Samen in actie komen op weg naar een betere toekomst waarbij de veerkracht op individueel en groepsniveau versterkt wordt.

Relatie met gebiedsgericht werken binnen de gemeente Maastricht

Het starten met een Veerkrachtige Wijkanaanpak voor twee specifieke gebieden in onze stad vindt, zoals blijkt uit het coalitieakkoord, plaats in aanvulling op het stadsbreed invoeren van gebiedsgericht werken. Daar waar gebiedsgericht werken vorm en inhoud krijgt vanuit de bestaande structuren en kaders, gaat het bij de Veerkrachtige Wijkanaanpak, genoodzaakt door stapeling van opgaven in relatie tot veerkracht, om een innovatieve aanpak waarbinnen alle partners omwille van duurzame oplossingen bereid zijn om zowel organisatorisch, beleidsmatig als financieel te ontschotten. Voor de inwoners van beide wijken levert dit op dat meer vanuit de essentie van de opgave gewerkt wordt, minder vanuit de logica van bestaande structuren en systemen. De verwachting is immers dat middels de Veerkrachtige Wijkenbenadering de noodzaak en bereidheid tot organisatorische, beleidsmatige en financiële ontschotting in betreffende gebieden tot meer gedragen en effectievere oplossingen zal leiden dan met de traditionele aanpak. Dit vanuit de ervaring dat de oplossing van meervoudige vraagstukken dichterbij komt als niet de logica's van de bestaande systemen, maar de logica achter de maatschappelijke vraag kan worden gevolgd. Door de bereidheid tot ontschotten wordt niet alleen gestimuleerd om buiten de kaders te denken, maar kunnen naar verwachting oplossingen ook sneller worden gerealiseerd.

De keuze voor Nazareth en Pottenberg betekent dus dat zowel in stadsdeel Noord (Nazareth) als stadsdeel West (Pottenberg) een specifiek gebied middels deze innovatieve benadering extra focus krijgt. Deze zal z'n doorvertaling krijgen in de voor deze twee stadsdelen op te stellen stadsdeelprogramma's, vergelijkbaar met bijvoorbeeld de campusontwikkeling voor het stadsdeel Zuid en het wenkend perspectief voor de stadsdelen grenzend aan de oostoever van de Maas. Ook de rolverdeling tussen de vakinhoudelijke portefeuillehouders, de portefeuillehouder Veerkrachtige Wijken en de betreffende stadsdeelwethouders is hiermee vergelijkbaar.



Relatie met GALA en IZA

Actueel zijn het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA, gericht op onder meer een gezonde generatie in 2040 en vitaal ouder worden) en het Integraal Zorgakkoord (IZA, bedoeld om de curatieve zorg goed, toegankelijk en betaalbaar te houden). In het kader van het GALA moet de gemeente een integraal domeinoverstijgend plan van aanpak maken voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis voor de periode 2023-2026. Daarbij gelden vijf verplichte ketenaanpakken: kansrijke start, valpreventie, aanpak overgewicht kinderen, obesitas volwassenen en welzijn op recept. GALA kan gezien worden als de gemeentelijke bijdrage aan IZA. Voor Zuid-Limburg werkt de GGD samen met de 16 gemeenten de regionale aanpak voor GALA uit, waarop gemeenten dit verder verfijnen in hun lokale plannen van aanpak. De Maastrichtse ambitie van de Veerkrachtige Wijkenbenadering overstijgt deze ontwikkelingen weliswaar maar sluit er op onderdelen ook goed op aan. Ook organisaties als VWS, GGD en de zorgverzekeraars zijn namelijk op zoek naar innovatie, omdat de huidige (sectorale) preventiemaatregelen onvoldoende opleveren. Daarom zal de Veerkrachtige Wijkenbenadering begrijpelijkerwijs een onderdeel moeten zijn van het nog op te stellen lokale plan van aanpak.

2. Context

In het hoofdlijnenakkoord 2022 – 2026 ‘Maastricht Stad van Verbondenheid’ is onder de noemer ‘Veerkrachtige Wijken’ besloten om naast het stadsbreed invoeren van gebiedsgericht werken voor twee nader te bepalen gebieden aan de slag te gaan met een Veerkrachtige Wijkenbenadering, bedoeld om met een integrale langjarige werkwijze de veerkracht van individuele bewoners te vergroten, alsook de veerkracht van deze wijken als geheel te versterken en daarmee de tweedeling in onze stad te verkleinen.

3. Gewenste situatie

Vastgestelde doelstelling en vertreksituatie om samen met inwoners en partnerorganisaties in zowel Nazareth als Pottenberg in dialoog een Veerkrachtige Wijkenbenadering te verkennen en verder uit te werken.

4. Effect op duurzaamheid en/of gezondheid

Het voorliggend besluit heeft geen direct effect op duurzaamheid en/of gezondheid. Het te starten programma daarentegen wel. Dit richt zich op het versterken van de veerkracht van personen en buurten. Er is een directe relatie tussen veerkracht en gezondheid in de manier waarop individuen en groepen richting kunnen geven aan hun leven. Het bevorderen van een gezonde leefstijl, het



versterken van de sociale basis en het bevorderen van mentale gezondheid zijn onderdelen daarvan. Ook duurzaamheid zal naar verwachting op meerdere manieren aandacht krijgen in de vorm van levensstijlen, het (verder) verduurzamen van de woningen en aandacht voor de openbare ruimte.

5. Effect op de openbare ruimte

Het voorliggend besluit heeft geen direct effect op de openbare ruimte. Het te starten programma daarentegen wel. Het is aannemelijk dat hieruit acties zullen komen die betrekking hebben op de openbare ruimte.

6. Personeel en organisatie

De Veerkrachtige Wijkeraanpak vraagt om inzet vanuit verschillende disciplines binnen onze organisatie en van partnerorganisaties die ook in genoemde wijken actief zijn. De coördinatie van het programma wordt ondergebracht bij het per 1 juli te vormen nieuwe team Coördinatie Gebiedsgericht Werken binnen de afdeling Bestuurszaken, waarbinnen ook de eerdergenoemde functie van programmamanager voor de Veerkrachtige Wijkenbenadering is gepositioneerd.

Voor een succesvolle aanpak is het belangrijk dat bij de verdere inrichting van het programma aan een aantal randvoorwaarden wordt voldaan:

- Communicatie in brede zin is cruciaal om mensen en verwachtingen bij elkaar te houden in een innovatief proces. Dat zal nooit helemaal lukken maar moet wel expliciet het streven zijn. Een passen overleg- en communicatiestructuur die partijen uit het ecosysteem met elkaar verbindt is belangrijk.
- Kies een verbindend boegbeeld, die met een natuurlijk informeel gezag in het ecosysteem iets los kan maken (agenderen en aanjagen), iemand die vertrouwd wordt in de leefwereld en weet hoe de systeemwereld werkt en toegang heeft tot de beslissers daarbinnen
- Stel voor deze benadering per wijk een breed, organisatieoverstijgend kernteam samen, dat ontokerd en met lef kan denken en werken. Waarvan de leden niet worden geselecteerd op de rol die ze van hun eigen organisatie krijgen, maar op wat ze kunnen en willen bijdragen aan het team waarvan ze deel gaan uitmaken.
- Bouw aan bestuurlijk commitment vanuit de deelnemende organisaties, op zowel opgave als aanpak/werkwijze.
- Onafhankelijke monitoring van de voortgang van zowel de opgetreden effecten (de goals) als de geleverde prestaties.
- Borg lerend vermogen, zodat we kunnen leren van good practices.



7. Informatiemanagement en automatisering (incl. Smart City)

N.v.t.

8. Financiën

Voor de Veerkrachtige Wijkenbenadering zijn vanaf 2023 in de begroting middelen opgenomen: 450.000 euro voor 2023 en 700.000 euro voor 2024 en verder. Exacte invulling van deze middelen, waaronder de verdeling tussen personele en werkbudgetten, volgt uit nadere verkenning en uitwerking van het programma.

9. Aanbestedingen

Voor een effectieve start van de Veerkrachtige Wijkenbenadering willen we leren van 'lessons learned' en 'good practices' elders. Om die reden wordt gebruik gemaakt van externe deskundigheid, als klankbord en om op gezette momenten te reviewen. De inzet hiervan wordt uitgevoerd conform het geldend aanbestedingsbeleid.

10. Participatie tot heden

De Veerkrachtige Wijkenbenadering is aangekondigd in het coalitieakkoord 'Maastricht, stad van verbondenheid' en als zodanig al breed aangekondigd. Het besluit om te gaan starten in Nazareth en Pottenberg is reeds in diverse bestuurlijke overleggen in verkennende zin besproken.

11. Voorstel

1. Instemmen met de doelstelling van het langjarig programma Veerkrachtige Wijkenaanpak.
2. Besluiten om samen met inwoners en partnerorganisaties het draagvlak voor en de wens van een Veerkrachtige Wijkenbenadering voor zowel Nazareth als Pottenberg te verkennen en nader uit te werken.
3. Instemmen met de bijgevoegde raadsinformatiebrief.

12. Uitvoering, evaluatie en vervolg

Voor iedere buurt wordt gewerkt aan een stappenplan hoe we het proces in beide buurten concreet gaan vormgeven.